

DİYARBAKIR, ELAZIĞ, MALATYA, ERZİNCAN VE ERZURUM HAPİSHANELERİ HAK İHLALLERİ RAPORU

A-GİRİŞ :

Diyarbakır Barosu, Özgürlük İçin Hukukçular Derneği Diyarbakır Şubesi, Diyarbakır Tutuklu ve Hükümlü Aileleri ile Yardımlaşma Derneği ve İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi'nin gerek aileler gerekse de mahpuslar tarafından mektup ve faks yoluyla yapılan başvurular üzerine yaşanan hak ihlallerinin tespiti ile ilgili olarak raporlama çalışmaları kapsamında 2024 yılı Nisan-Mayıs-Haziran-Temmuz ayları içerisinde belirtilen hapisanelere rutin ziyaretler gerçekleştirildi. Mahpuslar ve cezaevleri idareleriyle gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda edindiğimiz tespit ve izlenimler raporlaştırılmıştır.

Son aylarda yoğun bir şekilde politik mahpusların aileleri ve doğrudan izlem çalışması yürüten kurumlara başvuruları artmıştır. Başvurular Türkiye hapisanelerinde tutulan politik mahpusların 4 Nisan 2024 tarihinden itibaren açlık grevlerini sonlandırdıklarını, telefon ve aile görüşlerini çıkmama ve mahkemelere çıkmama şeklinde tecriti protesto edeceklerini, izlem çalışması yapan hak temelli kurumlarımıza gönderilen mektuplar yoluyla yaşanan tecriti aktararak belirtmişlerdir. Diyarbakır Kampüs Hapishaneleri (7), Elazığ Kampüs Hapishaneleri (5), Erzincan T Tipi Hapishane, Erzincan L tipi hapishane, Erzincan Kadın Hapishane, Erzincan Yüksek Güvenlikli Hapishane, Erzurum Dumlu 1 ve 2 nolu Hapishane, Erzurum Oltu T tipi hapishanesi, Erzurum H Tipi Hapishanesi, Malatya Akçadağ T Tipi Hapishaneler olmak üzere toplam 20 hapisaneye 40'tan fazla defa ziyaretler gerçekleştirilmiştir.

Rapor gerçekleştirilen ziyaretler neticesinde, heyetin gözlem ve tespitlerine dayanmaktadır.

B- AMAÇ :

Bu çalışma ile genel olarak tüm hapisanelerde yoğunlaşarak artan hak ihlallerine ilişkin gerekli tespitlerin yapılması raporlaştırılması, oluşan raporlar neticesinde gerekli hukuki başvuruların yapılması amaçlanmıştır.

C- TESPİTLER VE GÖZLEMLER :

1- DİYARBAKIR 1 NOLU YÜKSEK GÜVENLİKLİ HAPİSHANESİ

- Revirde ve sevklerde taleplerin geciktirildiğini, bu durum bekleyen hasta mahpusların devam eden tedavilerinde aksaklıklar yaşanmasına sebebiyet verdiğini,
- Mahpuslara kargo ile gelen kırtasiye ürünleri teslim edilmediği,
- Sosyal etkinlikler güvenlik, yer, personel eksikliği sebepleriyle kısıtlandığı,
- Açlık grevine katılan tüm mahpuslara disiplin cezası verilmiş yapılan itirazlar için açılan duruşmalara mahkemeye çıkmama gerekçesiyle zorla getirme işlemleri yapıldığı,
- Mahpusların tecrit sebebiyle başlattığı eylemsellikler sebebiyle disiplin cezaları verildiği,
- Haksız bir şekilde mahpusların ailelerden uzak il hapisanelerine sevklerinin gerçekleştirildiğini, sevk edilen mahpusların eşyalarının alınmasına izin verilmediği ve bu sevklerin gerekçesinin açıklanmadığı,
- 23/06/2024 tarihinde yemeklerden kaynaklı 32 tutsağın gıda zehirlenmesi şikayetiyle hastaneye kaldırıldığı,

öğrenilmiş ve süreçler takip edilmiştir.

2- DİYARBAKIR 2 NOLU YÜKSEK GÜVENLİKLİ HAPİSHANESİ

- Mahpusların artan hava sıcakları sebebiyle odalarında soğutma sistemini kullanmalarına izin verilmediği, kendi imkanları ile almak istedikleri klima talepleri reddedildiği,
- Mahpuslara verilen yemeğin bir porsiyon miktarını karşılamadığını, 3 kişilik odada 1 kişiye yetecek kadar yemek verildiği,
- Mahpusların hastane sevk taleplerinin aylar geçtikten sonra yapıldığını,
- Mahpusların hapisane içinde başka mahpusa mektup/posta göndermelerinin engellendiği,
- Mahpusların ailelerinden gelen temel ihtiyaç kargolarının belirtilmeyen gerekçelerle verilmediği, bekletildiğini, gecikmeli olarak verildiği,
- Mahpusların hapisane idaresinden taleplerini içeren dilekçelerine idare tarafından cevap verilmediği,
- Mahpusların sosyal etkinlik haklarının açık görüş haftası, yer problemi vb gerekçelerle kısıtlandığı,
- Hapishanede tecridi protesto etme hakkını kullanarak mahkemeye çıkmayan, ziyaretçi görüşüne ve telefon görüşüne çıkmayan mahpuslara disiplin cezası verildiği, soruşturma açıldığı,
- Hapishanede tecridi, protesto etme hakkını kullanarak açlık grevine giren tüm mahpuslara disiplin cezası verildiği, bu cezalara ilişkin yapılan itirazlardan sonra açılan İnfaz Hakimliği duruşmalarına mahkemeye çıkmama protestosuna karşılık zorla getirme işlemlerinin yapıldığı,
- Kantin fiyatlarının dış piyasa fiyatlarının da üzerindeyken , ürünlere 1 hafta içinde 2 kez zam yapıldığı,
- Mektup/kargo fiyatlarının yüksek olmasından ötürü mahpusların haberleşme haklarının kısıtlandığı, aktarılmıştır.

3-DİYARBAKIR 1 NOLU T TİPİ HAPİSHANESİ

- Mahpuslar hapishanelerde bulunan imkanların kısıtlı olmasından kaynaklı sosyal etkinlikleri yapmadığını aktarmışlardır.
- 13/05/2024 tarihinde Diyarbakır Kampüs Cezaevinde 76 mahpusun gıda zehirlenmesi şikayetiyle hastaneye kaldırıldığı tarafımızca öğrenilmiş ve süreçleri takip edilmiştir.

4- DİYARBAKIR KADIN KAPALI HAPİSHANESİ

- Mahpuslar tarafından yemeklerde hijyen koşullarına uyulmadığını, yemeklerin besin değerinin düşük olduğunu ve yağlı bir şekilde getirildiğini, 1 Mayıs günü mahpuslara verilen toplu yemeğin içinden mermi çıktığını, olaya ilişkin mahpusların suç duyurusunda bulduklarını,
- İç sorunlardan mesul müdür ile görüşme taleplerinin kabul edilmediğini, sorunlarını çözemediklerini,
- Hapishaneye mahkeme ve hastane sebepleriyle giriş - çıkış yaptıklarında mahpusların usulsüz aramaya maruz bırakıldıklarını, çıplak arama uygulamasına varacak şekilde aramalara maruz bırakıldıklarını,
- Genel oda aramalarının haftada birden fazla kez olduğunu, gerekçesiz bir şekilde sürekli mahpusların yanında bulunan eşyalara el konulduğunu,
- Mahpusların kendilerine gelen kitap ve dergileri yasak veya başka bir karar olmamasına rağmen el konulduğunu, verildiğini,
- Yemeklerin hijyen koşullarına ve besin değerlerine önem verilmeden yapıldığını, yemekler dolayısıyla mahpusların zehirlendiğini, yemek zehirlenmesinden dolayı mahpusların hastaneye sevk edildiklerini,
- Mahpusların kurumlara, ailelerine, arkadaşlarına gönderdikleri mektupların içeriklerinin sansürlendiğini, el konulduğunu, örneğin bir vekile yazılan hapisane koşullarını anlatan mektuptaki - yemekler dolayısıyla zehirlendiklerini belirttikleri cümlelerin - üstünün çizilerek sansürlendiğini,

- Mahpuslara açılan disiplin soruşturmalarında gözlem kurulu tarafından orantısız ve hukuksuz bir şekilde hücre cezalarının verildiğini, bu hücre cezalarının mahpusların infazlarının yanmasına sebebiyet verdiğini,
- Mahpusların ortak spor veya sohbet haklarının kullandırılmadığını, hapisanede başlatılan kurs saatlerinin de görüş saatlerine denk getirildiği sebebiyle faydalanılamadığını,
- Kantin fiyatlarının dış piyasanın üzerinde olduğunu, kendilerine hijyen paketinin verilmediğini, sadece kalitesiz bir ped verildiğini, bu pedleri kullanan mahpusların hastalandığını; idarenin sadece hesabında hiç para akışı olmayan mahpuslara deterjan verebileceklerini,
- Mahpuslar hastaneye sevklerinde kendilerine çift kelepçe uygulandığını, doktor muayenesinde jandarma personelinin dışarı çıkarılmadığını, ayrıca hastaneye veya adliyeye gidiş gelişlerde mahpusun işleminin bitmesine rağmen saatlerce hapisaneye götürülmediği, çoğunlukla hapisane ring araçlarında kafes içindeki koltukta saatlerce bekletildiklerini, personelin keyfine göre mahpusların hapisaneye götürüldüklerini, aktarmışlardır.

5- ERZURUM DUMLU 1 NOLU YÜKSEK GÜVENLİKLİ HAPİSHANESİ

- Mahpuslar hapisanede yaşadıkları sorunların temelini hapisanenin Y tipi olması sebebiyle yapısal sorunlar olduğunu, ağırlaştırılmış infaz rejiminin alınan ceza miktarına bakılmaksızın tüm mahpuslara uygulandığını,
- 3 kişilik hücrelerde tutulan hasta mahpuslar dışında tüm mahpusların tekli hücrelerde tutulduğunu, modül sistemine göre inşa edilen ve tek kişilik hücrelerde kalan mahpusların günde sadece 2 saat 5 mahpus ile havalandırmaya çıkarıldığını,
- Mahpusların sosyal faaliyetlerden faydalandırılmadıklarını, haftada sadece 1 saat spora çıkarıldıklarını, atölyelerin mevcut olduğunu ancak atölye diye 1.5 saat boyunca boş bir odaya çıkarıldıklarını, boya resim gibi malzemelerin yasak olduğu gerekçesiyle kendilerine verilmediğini,
- Mahpusların televizyondaki kanal sayısının arttırıldığını ancak idarenin belirlediği kanallar dışında hiçbir kanal olmadığını, talep edilen kanalların kabul edilmediğini,
- Hapishane içinde mahpusların birbirlerine gönderdikleri iç mektupların verilmesinin bazen 1 ay, 40 gün veya 50 gün sürdüğünü,
- Dış revirinin yetersiz olduğunu 3 ay sıra beklediklerini,
- Yemeklerin hijyen koşullarına uygun olmadığı ve kötü olduğu, doyurucu ve çeşitli olmadığı gibi hafta sonu yemeklerin çok daha kötü olduğu, kantinden istenilen yiyecek ve eşyaların da fiyatlar yüksek olduğundan dolayı mahpuslarca alınmadığını, aktarmışlardır.

6- ERZURUM DUMLU 2 NOLU YÜKSEK GÜVENLİKLİ HAPİSHANESİ

- Mahpuslar hapisanede yaşadıkları sorunların temelini hapisanenin Y tipi olması sebebiyle yapısal sorunlar olduğunu, ağırlaştırılmış infaz rejiminin alınan ceza miktarına bakılmaksızın tüm mahpuslara uygulandığını,
- 3 kişilik hücrelerde tutulan hasta mahpuslar dışında tüm mahpusların tekli hücrelerde tutulduğunu, modül sistemine göre inşa edilen ve tek kişilik hücrelerde kalan mahpusların günde sadece 2 saat 5 mahpus ile havalandırmaya çıkarıldığını,
- Mimari olarak 3 katlı modül sistemine göre dizayn edilmiş hapisanenin tavanlarında çatlak oluştuğunu ve bu sebeple banyo veya temizlikte bile tavandan su damladığını, bu durumun kendilerini rahatsız ettiğini ve hapisanenin depreme dayanıklı olmadığını gösterdiğini,

- Hastane sevklerinin 6-7 ay geciktirildiğini, hasta mahpusların denetimli serbestlikten faydalanabilmesinin ön koşulu olan gözlem kurulu kararlarının iyi halli olmadığı gerekçe gösterilerek olumsuz kararlar verildiğini,
- Koridorların çok kirli olduğunu ve bu kirliliğin enfeksiyonel hastalıklara sebebiyet verdiğini,
- Hapishane girişinde mahpuslara çıplak aramanın dayatıldığını ve bunu kabul etmeyen mahpusların zorla bu uygulamaya maruz bırakıldığını,
- Araç ve gereç eksikliği sebebiyle sosyal etkinliklerin kısıtlı yapıldığını,
- Revirde sıranın geç geldiğini, mahpus sayısının fazla olduğunu, çoğu zaman mahpuslarca tekrar talep dilekçesi yazılması gerektiğinin gardiyanlar tarafından söylendiğini,
- Muhafif gazete ve TV'lerin mahpuslara verilmediğini, taleplere çoğu zaman ise cevap verilmediğini,
- Yemekler kötü denecek kadar az pişmiş ve doyurucu olmadığı gibi kantinden istenilen yiyecek ve eşyaların da fahiş fiyatta olduğundan dolayı mahpuslarca alınmadığını,
- Mektupların iadeli taahhütlü gönderilmediği durumda, gönderilmediğini ailelere ulaşılmadığını ve dolayısıyla iadeli taahhütlü mektup gönderiminin dolaylı yoldan zorunlu tutulduğunu ve bu durumun ekonomik olarak mahpusları zorladığını, aktarmışlardır.

7- ERZURUM H TİPİ HAPİSHANESİ

- Mahpusların spor, etkinlik haklarından faydalanamadıklarını, bazı odalara bu konuda ayrıcalık tanındığını,
- İdareye veya savcılığa yazdıkları dilekçelerin işleme alınmadığını, hapishane koşullarını anlattıkları kurumlara göndermek istedikleri mektuplarının çıkış işlemlerinin yapılmadığını,
- Türkçe bilmeyen mahpusların işlemlerini tek başlarına yapamadıklarını, sevk ile geline hapishanede girişte arama yapılırken eşyalara zarar verildiğini,
- Yabancı uyruklu mahpusların işlemlerini tek başına yapamadıklarını ve kendilerine bilgilendirme yapılmadığından haklarını kullanamadıklarını,
- Ağır hasta ve yaşlı mahpusun ameliyat sonrasında alındığı yoğun bakımda 5 gün boyunca kelepçeli tutulduğunu,
- Tahliyesi engellenen mahpuslara gözlem kurulunda hukuka uygun olmayan soruların sorulduğunu, soruların kabul edilmemesi halinde de tahliyelerinin engellendiğini,
- Yemeklerinin besin değerinin olmadığını, porsiyonların bir kişilik porsiyon miktarını karşılamadığını, aktarmışlardır.

8 - ERZİNCAN KADIN HAPİSHANESİ

- Mahpusların hapishane yapısının modül sistemi şeklinde olduğundan diğer mahpuslarla ortak ortamda buldukları saatlerin kısıtlandığını,
- Türkçe bilmediğini ifade etmeye çalışan mahpusa “neden Türkçe bilmiyorsun, 5 yıldır bu ülkedesin neden öğrenmedin, örgüte neden katıldın” gibi sorular sorulduğunu, Türkçe bilmediği için kendisine kaba davranıldığını, taleplerini dile getiremediğini,
- Sevk ile gelen mahpusların penceresiz, sekiz kişilik bölmeli, bölme içerisinde yalnızca oturulabilen ring aracıyla getirildiğini, buraya gelene kadar nereye

- getirdiklerini söylemediklerini, ring aracında dört mahpusun yol üstünde farklı farklı cezaevlerine bırakıldıklarını, diğer dört kişiyle beraber buraya getirildiklerini,
- Hastaneye sevk edilen mahpusların hapisanede bulunan Jandarma personelinin kurum giriş çıkışlarında çıplak arama dayattığını bu nedenle mahpusların hastaneye çıkmadığını,
 - Yapılan usulsüz arama sebebiyle 6 ayı aşkın bir süredir hastaheneye çıkamadıklarını, kabul etmedikleri usulsüz arama sebebiyle bir mahpusun darp edildiğini, bir başka mahpusun saçının çekildiğini, bileklerinin sıkıldığını, tacize varan üst ve ağız içi arama yapıldığını buna ilişkin suç duyurularında bulduklarını, şimdilik hukuki çabalarının sonuç verdiğini ve hastahaneye çıkabildiklerini,
 - Mahpusların gelen/giden mektuplarının Kürtçe olması halinde gerekçesiz bir şekilde 4-5 ay boyunca bekletilebildiğini,
 - Rutin oda aramalarının mahpusların eşyalarına zarar verecek bir boyutta yapıldığını,
 - Resmi makamlara yazılan mektupların da okuma komisyonundan geçtiğini, başka hapisanelerden mahpus arkadaşların gönderdiği mektuplara ya doğrudan el konulduğunu ya da büyük bölümünün sansürlenerek verildiğini, aktarmışlardır.

9- ERZİNCAN YÜKSEK GÜVENLİKLİ HAPİSHANESİ

- Bu hapisanede mahpusların tahminine göre yaklaşık 110 mahpus bulunduğu, Mart ayından itibaren politik mahpusların Patnos, Diyarbakır, Hilvan, Tarsus ve kampüs içindeki Erzincan T ve L Tiplerinde kalan çok sayıda mahpus buraya sürgün edildiğini,
- Mahpusların tekli hücrelerde tutulduklarını, odalarının büyüklüğünü mutfak banyo dahil olarak yaklaşık olarak 8*5 adım ve penceresinin yaklaşık 30*40 cm olduğunu, pencerenin önünün sık tellerle kapalı olduğunu,
- Havalandırma saatlerinin 1 saat olduğunu, süreli hapis cezaları olan ve hiçbir şekilde hücre disiplin cezası olmayan tüm mahpuslar tekli hücrelerde infazlarının gerçekleştirildiğini, aynı koridorda dahi üç dört kişi dışında kimsenin olmadığını, aynı koridordaki 2-3-4 mahpuslarla havalandırmaya çıkabildiklerini,
- Hapisanede 3 kişilik odalar bulunmasına rağmen herkesin tekli odada kalmaya zorlandığını ve 3 lü odaya geçme taleplerinin sürekli reddedildiğini,
- Sevkle gelen mahpuslar eşyalarının bir bütünüyle verilmediğini ve bu sebeple birçok eşya için yeniden alışveriş yapmak zorunda kaldıklarını,
- Mahpusların yanlarında bulundurabilecekleri kitap sayısının 15 olduğunu, 3 tanesini idarenin kütüphanesinden alabildiklerini, bir mahpusun odasında en fazla beş sayı gazete bulundurabildiğini, istedikleri Sözcü, Birgün gazetelerini de alabildiklerini, Meclis Tv yi de izleyebildiklerini,
- Diğer mahpuslarla ortak alanda sohbet, etkinlik ve kurslardan faydalanamadıklarını,
- Her hafta oda aramasının ve genel aramanın yapıldığını,
- İdare gözlem kurulu kararı infazları ertelenen iki mahpusun olduğunu, ancak gözlem kurulunun hiçbir gerekçe sunmadığını,

- Ailesi ile iletişime geçemeyen ekonomik destek alamayan yabancı uyruklu mahpuslara diğer mahpusların temel ihtiyaçlar için eşya hibesi yapılmasına idare tarafından izin verilmediğini,
- Açlık grevleri ve diğer tecrit protestoları nedeniyle birçok mahpusun hücre cezası aldığını, hücre cezası aldıktan sonra televizyonlarının, radyolarının, kitaplarının ve mektuplarının ceza infaz kurumunca kendilerinden alındıklarını, belirtmişlerdir.

10 - ERZİNCAN L TİPİ HAPİSHANESİ

- Mahpuslar L tipi hapisanesinde koğuş içinde 8 oda bulunduğunu, her odada 3 kişi kaldığını, görüşülen mahpus kaldığı koğuşta toplam 16 kişi olduklarını,
- Odalarda ikili ranzalı yatak sistemi olduğunu, alt kat ortak alanda banyo bulunduğunu,
- Odaların önündeki koridorda ve havalandırmada kameraların olduğunu, havalandırma kapılarının 08:00'da açıldığını, 18:30'da kapandığını,
- Telefon kabinlerinin koğuşun içinde olduğunu, haftalık on dk telefon görüşünü kullanabildiklerini,
- Kurumlara, resmi makamlara gönderilmek istenen mektup ve dilekçelerin işleme alınmadığını,
- Ayda en az dört defa koğuş aramasına gelindiğini, aramaların eşyaları dağıtarak, yaka kamerası ile yapıldığını, odada kitaplardan aldıkları küçük yazılı notların da bulunmasına müsaade edilmediğini,
- Hastaneye sevklerin gecikmeli olarak yapıldığını, örneğin bir mahpusun nöroloji için 2-3 aydır sevk beklediğini,
- Bir mahpusun yanında en fazla 5 kitap bulundurabildiğini,
- Radyo kanallarının kısıtlı olduğunu, TV kanallarından da istedikleri gibi Meclis Tv'yi izleyebildiklerini, İdare kanalından istedikleri film talebinin karşılanmadığını,
- Mahpusların haftada bir kere 1 saat spor yapma hakkı verildiğini, onun dışında ortak alanda 5 aydır herhangi bir kurs etkinlik imkanının verilmediğini,
- Mahpuslar ziyaretçi görüşlerinin 45 dk olarak uygulandığını, görüşlerde mahpusların kendi ailesine dahi sarılmasına izin verilmediğini, görüşlere çıkarken yiyecek ve içecek götürülmesine izin verilmediğini, aktarmışlardır.

11- ERZİNCAN T TİPİ HAPİSHANESİ

- Mahpuslar tahmini olarak bu hapisanede 450 mahpus olduğunu, birçok odada kapasite artışı olduğunu, Hilvan hapisanesinden sevklerin buraya gelmeye devam ettiğini,
- Odadaki kişi sayısına göre mahpuslara sandalye verilmediğini -demirbaş sayılmadığı gerekçesiyle-
- Havalandırma kapılarının sabah 7.30 dan akşam gün batımına kadar açık tutulduğunu,
- Bir mahpusun yanında bulundurabileceği kitap kotasının 7 olduğunu, 3 kitabın idarenin kütüphanesinden alınabildiğini, TV'de 52 kanal olduğunu, gazetelerin zamanında verilmediğini, 9 günlük bayram tatilinde hiç verilmediğini, haftasonları gazetelerin verilmediğini, yaklaşık 2 yıldır gazetelerin sansürlü bir şekilde verildiğini, ancak yapılan şikayetlerden sonra sansürün azaltıldığını,
- Mahpuslara ayda 3 defa kapalı, 1 defa da 45 dklık açık spor salonunda spor yapma hakkı verildiğini, bunun dışında mahpuslara tanınan başkaca bir faaliyetlerinin bulunmadığını,

- Mahpusların tecridi protesto etmek amacıyla yaptıkları aile görüşlerine, telefon görüşlerine çıkmama şeklindeki eylemsellikleri için “sessiz direnişten” disiplin cezası verildiğini, iki ay faaliyet yasağı, iletişim cezaları gibi disiplin cezaları verildiğini, aktarmışlardır.

12- ELAZIĞ T TİPİ KADIN KAPALI HAPİSHANESİ

- Mahpuslar hapisanenin T tipi şeklinde inşa edildiğini, erkek mahpusların yoğunlukta olduğunu, hiçbir yönde kadınların yaşamına uygun olmadığını,
- Havalandırmaların üstünün mazgallarla kapalı olduğunu,
- İdarenin mahpusların sorunları ifade etmek amacıyla ilettiği görüşme taleplerini hiçbir şekilde kabul etmediğini,
- Koşu aramalarının çok sıklıkla yapıldığını, kişisel ihtiyaçlar doğrultusunda alınan birçok eşyaya izin verilmediğini, örneğin cımbızların bile toplatıldığını,
- TV kanallarının çok az olduğunu, hapisanede erkek mahpusların yoğunlukta olması sebebiyle yalnızca spor kanallarının verildiğini,
- Yemeklerin hem besin değerlerinin düşük olduğunu hem de porsiyon olarak yetersiz miktarda olduğunu,
- Hastane muayenelerinde kelepçeli muayene dayatmasının olduğunu,
- Görüş saatinin 45 dk olduğunu, bununla birlikte Cuma günü açık görüş yapıldığını, Cuma namazı gerekçe gösterilerek görüşçülerin aramasının uzatıldığını bu sebeple görüş saatlerini geçirdiklerini aktardı.

13- ELAZIĞ 2 NOLU YÜKSEK GÜVENLİKLİ HAPİSHANESİ

- “Sayın Abdullah Öcalan’a Özgürlük ve Kürt sorununa siyasi çözüm” talebiyle 15 Nisan tarihi itibarıyla mahkemelere, aile görüş ve telefona çıkmadıklarını bu boykot eylemiyle Sayın Öcalan’a uygulanan tecridi aynı koşullarla yaşayarak protesto ettiklerini,
- Gözünün arka kısmında yer alan şarapnel parçası sebebiyle bir gözünü kaybeden hasta mahpus Kendal Barut’un diğer gözünü de kaybetme riski olduğunu, Elazığ’da ameliyatı gerçekleştirecek tıbbi donanımına sahip hastane olmaması sebebiyle 2 yıldır Ankara ve İzmir ilinde tedavi olmak için talepte bulunulmasına rağmen hastane sevkini yapılmadığını,
- Hastane sevklerinin 4-5 ay geciktirildiğini, sevklerinin bekletilmesi sebebiyle sağlık sorunlarının ağırlaştığını,
- Mahkemeleri, aile ve telefon görüşmelerini boykot etmeleri sebebiyle gözlem kurulu kararı ile sohbete çıkarılmadıklarını, haftada 1 gün 1 saat olan spor haklarının da açık görüşün olduğu haftalarda askıya alındığını,
- Hapishane idaresi ‘Bağımsızlara’ geçmek isteyen tutuklulara “2 ay boyunca samimiyetinize bakıcaz ona göre odanızı ayıracağız” denildiğini, bu durumun aynı odada bulunan diğer mahpusları rahatsız ettiğini,
- Önceki süreçlerde saat ve diğer eşyaların tamirini yapan dış kantinden artık sadece sebze ve meyve istenebileceğinin mahpuslara aktarıldığını, bu sebeple basit bir tamir gerektiren eşyaların dahi yeniden almak zorunda kaldıklarını iletildiğini,
- Hapishane idaresiyle görüşme taleplerinin kabul edilmediği, oda değişikliği vb. talepler konusunda da yine idarenin mahpuslarla görüşmediklerini sadece baş gardiyana iletildiğini ancak taleplerinin kabul edilmediğini,

- Hapishanede TV kanalları, kitap, dergi vb. konularda kısıtlamaların olduğunu, yayınlar konusunda sorun yaşandığını, dış dünyayla olan iletişimlerinin kısıtlandığını,
- Rutin revir taleplerinin geç yerine getirildiğini, başka hapishanelere sevk taleplerinin reddedildiğini, oda aramalarının sıklıkla idare tarafından gerçekleştirildiğini,
- Mahpuslar buldukları hapishanelerde kimi zaman Avukat görüşü adı altında başka kişilerle görüştürülmek istendiklerini, bu uygulamayı reddettiklerini,
- Sosyal etkinlikler ve spor aktivitelerinin yine sınırlı olduğunu, pandemi bitmesine rağmen kısıtlamaların devam ettiğini, sadece haftada bir olacak şekilde sohbet ve spor faaliyetlerine izin verildiğini ve aktivitelerin de sadece belli odalarla yapılmasına izin verildiğini aktarmışlardır.

14- ELAZIĞ 1 NOLU YÜKSEK GÜVENLİKLİ KAPALI HAPİSHANESİ

- Mahpuslar neredeyse her hafta oda araması yapıldığını, bazen haftada iki defa da oda araması yapıldığını, bu aramalar sırasında eşyalarının dağıtıldığını ve infaz koruma memurlarının hoyratça davrandıklarını,
- Mahpuslar talep ettikleri Yeni Yaşam ve Evrensel gibi gazetelerin kendilerine verilmediğini, dışarıdan dergi alma taleplerinin reddedildiğini, yalnızca idarenin listelerinde bulunan dergilerin talep edilebileceğini,
- Tecridi protesto etmek amacıyla açlık grevine giren mahpuslar hakkında disiplin soruşturmaları başlatıldığını, söz konusu grev eylemi bittikten sonra devam eden “mahkemeye, aile görüşüne ve telefona çıkmama” eylemlerine ilişkin Adalet Bakanlığına dilekçeler yazıldığını,
- Kursların neredeyse hiç açılmadığını; yalnızca zaman zaman bazı kursların açıldığını ancak burada da sayı sınırının idare tarafından konulduğunu söylemiştir. Gerekçe olarak ise idare, halk eğitimin personel eksikliğinin olduğunu taraflarına bildirdiğini,
- Özellikle, spor ve sohbet haklarının çok kısıtlı olduğunu; bayram, resmi tatil ve benzeri günlerde ise spor ve sohbet haklarından yararlandırılmadıklarını, açık görüşlerin olduğu günlerde spor hakkının kendilerine tanınmadığını,
- Kürtçe kitapların kendilerine verilmediğini, Kürtçe kitaplarla ilgili tercüman parası istendiğini, kitap sınırlamasının genel olarak 7 olarak belirlendiği ve 2 ayda bir değişim haklarının olduğunu, kürtçe mektup göndermek istediklerinde bunun engellendiğini,
- Sıcak su miktarının 50 litre olarak sınırlandırıldığını ve her odada 3 kişi olduğundan dolayı odanın sıcak su limiti 150 litre olduğunu,
- 70 yaşında olup ağır sağlık sorunları yaşayan bir mahpusun ATK'nın olumsuz raporu ile infaz erteleme talebinin kabul edilmediği, Mahpusların dış hastanesine sevklerin çok geç yapıldığını,
- Birçok mahpusun idari gözlem kurulu kararları ile gerekçesiz bir şekilde infazlarının uzatıldığını,
- 27 Kasım 2023 tarihinde başlayan açlık grevi eyleminden önce idare tarafından “ne yapacağınızı biliyoruz, haberimiz var, ne yapacaksınız, hapishaneyi mi yakacaksınız, personeli mi rehin alacaksınız? şeklinde söylemlerde bulunduğunu, aktarmışlardır.

15- ELAZIĞ E TİPİ GÜVENLİKLİ KAPALI HAPİSHANESİ

- Hapishaneye yeni getirilen bir mahpusun ilk getirildiğinde hesabında para bulunmasına rağmen hesabında para olmadığı gerekçesiyle kantinden alışveriş yapamadığını,
- Mahpusların, banyo yapmak için duşa girdiğinde sıcak suyun bir anda kesildiğini; bulunduğu hapishanede adli mahpuslarla birlikte kaldığı için ölüm orucuna başlayan mahpusun olduğu,
- Görüşülen mahpusun konulduğu odada bulunan iki mahpus tarafından ölüme tehdit edildiğini; bu kişiler hakkında bu fiilleri nedeniyle herhangi bir işlem yapılmadığını, bu şikayetleri nedeniyle yazdığı dilekçelerin gözü önünde infaz koruma memurları tarafından yırtıldığını bazen ise dilekçelerinin alınmadığını,
- Görüşülen mahpus kendisine ayrımcılık uygulandığını; yemek zamanlarında bazen kendisine yemek verilmediğini, kantin için yazdığı dilekçelerin ise alınmadığını,
- Mahpus bulunduğu odada defalarca şiddete maruz bırakıldığını; oda içerisinde bulunan butona basmasına rağmen infaz koruma memurlarının gelmediğini, bu sorunlar ile ilgili müdür ile görüşme taleplerinin ise her defasında reddedildiğini,
- Görüşülen mahpus infaz koruma memurları tarafından darp edildiğini, bir defasında boğulmaya çalışıldığını, hücreye götürüldüğünü bu nedenlerle yukarıda belirttiği gibi ölüm orucuna girdiğini söylemiştir. Ölüm orucuna girdiğinde herhangi bir sağlık kontrolünün yapılmadığını, Bayram zamanında açık görüş hakkının kullandırılmadığını, ölüm orucunun 11. Gününe kadar kendisine tuz ve şeker verilmediğini, soğuk bir hücrede tutulduğunu bu süre zarfında aralık ayında yapılan sağlık kontrollerinde vücudunda yüksek oranda etil alkole rastlandığını belirtmiştir. Ölüm orucunu sonlandırdıktan sonra, gerekli hiçbir tetkikin yapılmadığını; doktorun kendisine antibiyotik yazmasına rağmen idare tarafından kendisine vitamin verildiğini,
- Mahpus şu anda kötü koşullarda ve tek kişilik odada tutulduğunu, sevk talebine cevap verilmediğini (adlilerden ayrı bir yerde tutulma talebinin-siyasi koğuşa geçme talebi) ayrımcılığa ve ırkçılığa uğradığını söylemiştir. Darp edildiğinde ya da kötü muameleye maruz bırakıldığında hastane yerine hapishane revirine götürüldüğünü aktarmıştır.

16- ELAZIĞ R TİPİ KAPALI HAPİSHANESİ

- Mahpuslar bu hapishanede kalan mahpuslar, Ağır Hasta mahpuslar olduğundan banyo ve kişisel temizliğini tek başlarına yapamadıklarını, hasta bakıcıların ise neredeyse ayda 1 defa banyo yaptırdıklarını; Hasta bakıcıların, bu süreçte kendilerine yardımcı olmadığını ve hijyen ürünlerinin kendilerine az verildiğini,
- Hapishanede, kantinde satılan ürünlerin fiyatlarının çeşitli olmadığını ve pahalı satıldığını, hasta mahpusların diyet listesinde belirtilen yemekleri yemesi gerekmesine rağmen diğer mahpuslarla aynı yemeğin kendilerine verildiğini,
- Mahpusların hastaneye sevklerinin yapıldığı ancak sonuçlarının mahpuslara bildirilmediğini,
- İnfaz koruma memurlarının ve yönetimin mahpuslara karşı tavırlarının kötü olduğunu mahpuslara verilmesi gereken ilaç yerine farklı ilaçların verildiğini,
- Bir mahpusun tekerlekli sandalye kullanması ile ilgili raporu bulunmasına rağmen idare tarafından kendisine bu imkanının sağlanmadığı,

- Hapishanede normalde elektrik ücretinin mahpuslardan alınmaması gerektiğini ancak hapishanede elektrik ücretinin kendilerinden alındığını,
- Hapishanede hasta mahpuslara işkence ve kötü muamelede bulunulduğu; özellikle adli mahpusların bu uygulamayla karşı karşıya kaldığını,
- Hapishanede TV'nin olduğunu ancak radyonun kendilerine verilmediğini, ifade etmişlerdir.

17- AKÇADAĞ T TİPİ KAPALI HAPİSHANESİ

- Mahpusların hobi, sohbet haklarının engellendiği; sınırlı bir şekilde spora çıktıklarını ancak spor alanının çok kirli olmasından dolayı hiçbir şekilde spor aktivitesinden gerekli faydayı sağlayamadıklarını,
- Havalandırmaların standartların altında ve çok küçük olduğunu,
- Revirde yapılan muayenelerin çok yüzeysel ve gerekli tıbbi özenden uzak yapıldığını, revir ve hastane sevklerinin uzun sürelerle bekletildiği sevkler gerçekleştiğinde de kelepçeli muayene dayatıldığını, revir ve hastane gidiş-dönüşlerinde ağız içi arama yapıldığı, bu uygulamayı kabul etmeyen birçok mahpusun da muayene olamadan kuruma geri getirildiğini, revire götürülen mahpusların ise ilaçların çok geç getirildiğini,
- Mektupların geç gönderildiğini ve içeri gelen mektupların da kendilerine geç verildiğini,
- Çok basit gerekçelerle uygulanan disiplin cezaları neticesinde mektup ve telefon yasaklarının çok sık uygulandığını, iletişim ve açık görüşe çıkmama şeklinde uygulanan cezaların dolaylı bir tecrite dönüştüğünü,
- Kantinde satılan eşyaların fahiş fiyatlarla satıldığını,
- Temizlik malzemeleri konusunda sorun yaşadıklarını, daha evvel kantinden aldıkları çekpas vb. eşyalara el konulduğunu, gerekçe olarak bu eşyaların yasak olduğunu söylediklerini,
- Yemeklerin çok sağlıksız, yetersiz ve kötü olduğunu,
- Her sabah sayımdan dolayı arama yapıldığını, aramanın ardından da tutanak tutulduğunu,
- Aramaların çok sık ve detaylı yapıldığını, aramalar esnasında infaz koruma memurlarının sayıca kalabalık olduklarını, tüm eşyalarının yerlere atıldığını, üstüne basıldığını, eldivenleri kirliyen değiştirmeden aynı eldivenlerle ekmeklerin verildiğini, bu haliyle verilen ekmekleri yiyemediklerini,
- Bazı mahpusların cezalarının bitmesine rağmen iyi halli olmadıkları gerekçesiyle tahliye edilmeyip infazlarının yakıldığını, bunun dışında yine tahliye olması gerekirken cezası biten yada bitmeye yaklaşan mahpusların da var olan diğer cezalarının da kasıtlı olarak kısa zamanda onandığını, bu şekilde mahpusların tahliyelerine engel olduğunu belirtmişlerdir.

D- ÖNERİLER VE TESPİTLER :

Yasal ve uluslararası mevzuat, evrensel hukuk ilkeleri ile birlikte göz önüne alındığında; tespit edilen işkence yasağı, sağlık ve tedavi hakkı, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, haberleşme özgürlüğü, ifade özgürlüğü ihlallerinin sebebi olan hapishane idaresi ve personeli uygulamalarının ve eylemlerinin sonlandırılması ve idarenin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekmektedir.

Cezaevlerinde mahpuslara yönelik hukuka aykırı tutum ve davranışta bulunan görevliler hakkında etkin soruşturma mekanizmaları işletilmelidir. Cezaevlerinde yaşanan sorunlar hakkında ilgili ulusal ve uluslararası kurumlara bilgilendirilme ve gerekli başvuruların yapılması gerekmektedir.

Ağır hasta mahpusların yaşamlarını tek başına idame ettirememelerinden kaynaklı olarak serbest bırakılarak infazları ertelenmeli, tutuklu olanlar serbest bırakılmalıdır. Hasta mahpusların değerlendirmeleri her koşulda sadece klinik yaklaşım ile değerlendirilmeli, alıkonulmasının uygun olmadığına dair tıbbi raporları olan mahpuslar ivedilikle salıverilmelidir. İnfaz Kanununun 16. Maddesi hasta mahpusların ihtiyaçı doğrultusunda değerştirilmelidir.

Hastane sevklerinde ağız içi araması uygulaması gibi tacize varan aramaların yapılması ve mahpusların bu uygulamaları kabul etmemesi sebebiyle hapisane idarelerince aylardan beri onlarca hasta mahpusun hastane sevkleri engellenmektedir. İnsanlık onuru ile bağdaşmayan ağız içi arama uygulamasına ve diğer yasaklı arama usullerine derhal son verilmeli, hasta mahpusların hastaneye sevkleri sağlanmalıdır.

Mahpusların yeterli, dengeli ve sağlıklı beslenmesi sağlanmalı, vitamin takviyesi yapılmalıdır. Bunun yanı sıra gerek hasta mahpusların gerekse de vejeteryan olan mahpusların yemek dzenlerine dikkat edilmeli, yememeleri gereken yemekleri, gıdaları tüketmeleri noktasında baskı ve zorlama yapılmamalı, buna dair yükümlölüklerini yerine getirmeleri gerekmektedir.

Cezaevlerinde dzenli ve yeterli sayıda sağlık personelinin bulunması (sayının artırılması) sağlanmalıdır. Mahpusların sağlık kurumlarına ve hastanelere ring araçlarıyla değil daha hijyenik ve sağlığa uygun araçlarla taşınması sağlanmalıdır.

Birçok hapisanede en temel ihtiyaçlardan olan su ihtiyaının uzun süredir özömlenememesi sağlığa erişim hakkının ihlali boyutuna varmıştır. Mahpusların kişisel temizliği için acilen hijyen malzemelerine ücretsiz olarak erişimi sağlanmalı ve öncelikli olarak su sorununun özölmesi gerekmektedir.

Hapishanelerde kalan mahpusların sağlıklı bir ortamda kalmaları için gerekli temizlik araçları kendilerine verilmeli; olası hastalıkları ve salgınları önlemek amacıyla temizlik ve sağlık konularında titiz davranılması gerekmektedir.

Mahpusların iletişim ve yazılı başvuruları konusunda yaşadıkları sorunların özöümü sağlanmalı, hapisanelerde yaşanan olağanüstü durumlarda (son süreçte cezaevlerinde yapılan sevk/sürgünler ve bulaşıcı hastalıklar vb.) mahpusların, aileleri ve avukatları ile sağlıklı iletişim kurabilmelerinin koşulları oluşturulmalıdır.

Mahpuslara ve ziyaretçilerine ulusal ve uluslararası mevzuatın gereği olarak insan onuruna yaraşır bir muamele gösterilmeli; güvenlik gerekçesiyle dahi olsa hapisane girişlerinde yapılan aramalar onur kırıcı olmamalıdır. Söz konusu uygulamayı gerçekleştiren personeller hakkında yasal işlemler ilgili hapisane savcılığıyla gerçekleştirilmelidir.

Mahpusların hapisane koşullarında sosyalleşebilmeleri, infaz sürelerinde sosyal ilişkilerden kopmamaları, bedensel ve ruhsal sağlıkları açısından ortak alan faaliyetleri büyük önem arz etmektedir. Mahpusların beden ve ruh sağlıklarının korunabilmesi için mahpusların uzun süre veya süresiz sosyal yalıtılmışlığa ve yalnızlığa maruz bırakılmamaları gerekmektedir. Pandemi ile birlikte başlayan süreçte mahpusların ortak alan faaliyetlerinin yaptırılmaması mahpusların içinde bulunduğu tecrit koşullarının ağırlaşmasına neden olmuştur.

Cezaevlerinde mahpuslara yönelik işkence ve kötü muamele uygulamalarından derhal vazgeçilmeli; hukuka aykırı fiiller gerçekleştiren kamu görevlileri hakkında etkin soruşturma mekanizmaları işletilmelidir.

İnceleme yapan kurum üyeleri ve yetkilileri; hapisane rejimi, fiziki koşullar ve mahpuslara uygulanan hukuka aykırı muameleler hakkında etkili bir idari ve yargısal denetim sağlanması gerektiğini tespit etmiştir. İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ya da Onur Kırıcı Muamele ya da Cezanın Önlenmesi Sözleşmesi Seçmeli Protokolüne uygun şekilde “bağımsız” ulusal denetim mekanizmalarının oluşturulması için hükümeti derhal gerekli çalışmaları başlatmaya davet etmektedir.

Diyarbakır Barosu
Özgürlük İçin Hukukçular Derneği Diyarbakır Şubesi
İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi
Diyarbakır Tutuklu Ve Hükümlü Aileleri ile Yardımlaşma Derneği